

ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

У статті досліджується порядок фінансового забезпечення Збройних Сил України. Аналізуються стан і перспективи здійснення оборонних видатків. Запропоновано напрями більш ефективного використання наявних фінансових ресурсів та необхідність збільшення фінансування задля забезпечення фінансових потреб розвитку Збройних Сил України.

За роки незалежності України хоча й відбулися значні економічні перетворення, проте не сформована адекватна сучасним вимогам фінансова система, складовою якої, безумовно, є фінансове забезпечення армії. Нинішній механізм фінансового забезпечення збройних сил має суттєві недоліки і не може повністю забезпечити їхнє реформування та розвиток. Можемо констатувати, що на сьогодні не сформовано системного підходу до фінансового забезпечення військ, включення його до загальнодержавного процесу ринкових перетворень.

На думку вітчизняних вчених, наслідки використання постсоціалістичних форм та методів управління економікою до цього часу негативно впливають на фінансове забезпечення армії, а запозичення досвіду розвинених країн при втіленні в реалії наштовхується на перешкоди, оскільки в Україні до цього часу використовувалися командно-адміністративні принципи управління національною економікою, що безпосередньо впливає на фінансово-економічний стан Збройних Сил України.

Відомо, що військово-технічна політика формується як система прийнятих у державі офіційних поглядів, принципів і конкретних напрямів діяльності органів влади та управління. Її основним завданням є всебічне оснащення збройних сил та інших військових формувань воєнної організації держави системами, комплексами й зразками озброєння та військової техніки. Але з аналізу стану військово-технічної політики в Україні випливає наявність певних проблем, які потрібно обов'язково подолати.

Обороздатність Збройних Сил України повністю залежить від рівня соціаль-

но-економічного розвитку держави, яка на утримання військ щорічно виділяє відповідні фінансові ресурси, перерозподіл яких здійснюється через складові фінансового механізму з метою своєчасного і повного забезпечення оборонних потреб.

Безпека держави та її економічне зростання нерозривно пов'язані зі станом і можливостями використання економічного і воєнного потенціалів. Дослідження рівня воєнно-економічної безпеки України свідчать про необхідність його підвищення та застосування системного підходу до вирішення проблем воєнно-економічної безпеки. Воєнно-економічна безпека має розглядатись як базова складова формування загальної системи національної безпеки держави, що обумовлює актуальність дослідження фінансування Збройних Сил України як суб'єкта забезпечення національної безпеки.

Враховуючи специфіку фінансового забезпечення Збройних сил, це питання не досить часто розглядається науковцями. Серед українських вчених та урядовців, що приділяли свою увагу фінансуванню оборони, слід назвати таких як В.П. Горбулін [1,2], Б.А. Демидов [3,4], Ю.Б. Медведєв [5,6], В.І. Мунтіян [7-9], А.М. Павленко [10], І.М. Семеніхін [11,12], котрі в своїх дослідженнях визначили роль і місце оборонних фінансів у фінансовій системі держави, обґрунтували необхідність кількісних і якісних змін у Збройних Силах України. Разом з тим низка проблемних питань фінансового забезпечення збройних сил потребує подальшого дослідження. Сьогодні постала необхідність більш повного розкриття сутності і значення фінансового забезпечення армії, чіткого визначення її ролі

**Андрій
Буряченко,**
к. е. н., доцент,
докторант ДВНЗ
«Київський
національний
економічний
університет імені
Вадима Гетьмана»

МАКРОЕКОНОМІКА

і функцій, глибокого аналізу зарубіжного досвіду фінансового забезпечення армії, що особливо важливо в умовах використання внутрішніх джерел фінансування, а також визначення шляхів виходу Збройних Сил України із існуючого складного економічного стану. Суттєвим недоліком фінансового становища у Збройних Силах України є недосконалість заходів щодо прогнозування рівнів їх фінансування. Це має прямий вплив на реалізацію державних програм реформування і розвитку української армії за ринкової економіки України. В умовах трансформаційної економіки України важливого значення набувають питання розвитку та удосконалення фінансового забезпечення армії. Успішне вирішення завдань, які покладені на збройні сили, залежить від правильного обґрунтування потреби та організації їх фінансового забезпечення. Особливою гостроти питання фінансового забезпечення набуває на етапі реформування військ. Видатки на оборону є складовою частиною державних фінансів (рис.1) [13]. До галузевих фінансів військові фінанси віднести не можна, тому що за своєю суттю вони є особливими функціональними фінансами загальнодержавного значення і охоплюють багато напрямів діяльності.

Оборона країни не є галуззю народного господарства, а є специфічною, спеціальною потребою, що задовольняється відповідно до її особливої загальнодержавної функції.

Оборонні фінанси – це грошові відносини, які виникають з приводу формування, розподілу, обміну і використання економічних ресурсів на підготовку обо-

рони держави, що включають утримання збройних сил, розвиток оборонної промисловості, воєнні дослідження, видатки на ліквідацію військової діяльності.

Ці видатки, по-перше, забезпечують умови виживання держави; по-друге, розвиток вітчизняних науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт; по-третє, підготовку висококваліфікованих спеціалістів найвищого рівня; по-четверте, робочі місця; по-п'яте, експорт озброєнь, який дає можливість збільшити потенціал держави; по-шосте, співробітництво у військово-політичній сфері; по-сьоме, оборонні фінанси – це запорука стабільності, що є необхідною умовою для міжнародної торгівлі та добросусідських відносин.

Армія належить до державного сектору економіки і її функціонування залежить насамперед від обсягів бюджетних асигнувань, які виділяються на національну оборону і на основі яких формується оборонний бюджет. Оборонний бюджет – це менше, ніж оборонні витрати, оскільки він є їх складовою частиною і являє собою офіційний кошторис прямих оборонних витрат, які виділені в державному бюджеті в спеціальний розділ.

Іншими словами, оборонний бюджет – це загальний обсяг грошових коштів, які виділяються державою для фінансування конкретних потреб збройних сил протягом даного фінансового року.

Оборонні витрати – це грошові витрати на підготовку оборони держави, що включають: утримання збройних сил, розвиток оборонної промисловості тощо.

За витратами оборонні фінанси розподіляють на три групи (рис.2): прямі, побічні та приховані [8].

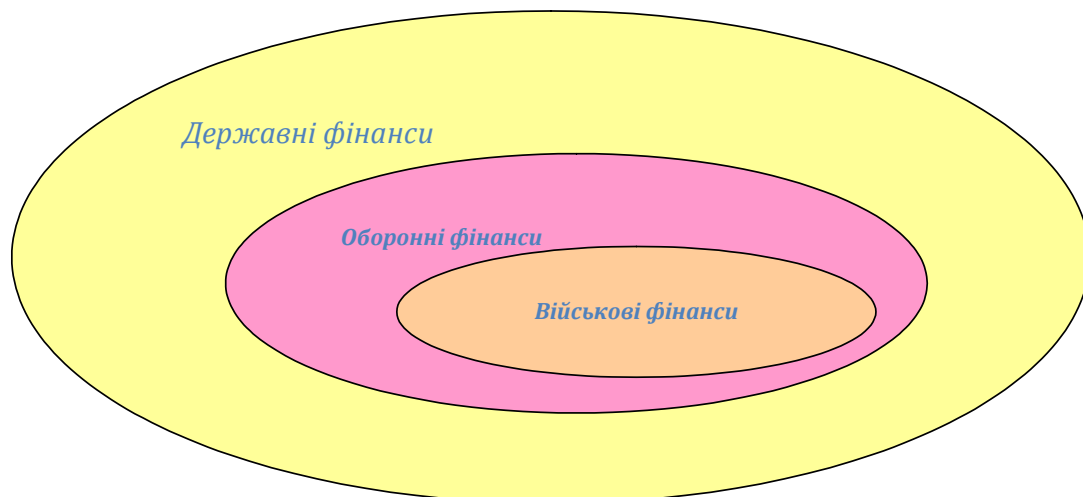


Рис.1. Місце військових фінансів у системі державних фінансів

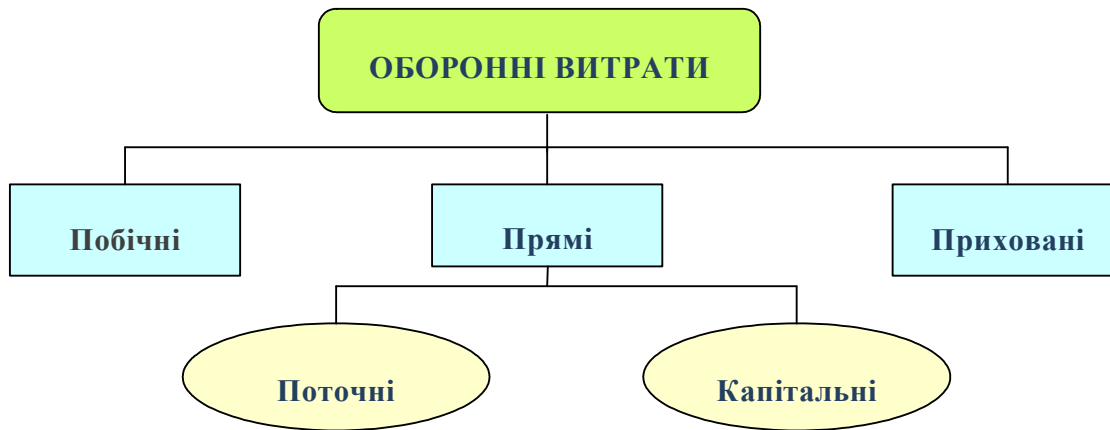


Рис.2. Склад оборонних витрат

Прямі оборонні витрати охоплюють витрати Міністерства оборони і складають основну частину оборонних витрат. До них належать витрати на: утримання та навчання особового складу збройних сил, придбання, утримання та експлуатацію озброєння, військової техніки та майна, воєнні науково-дослідні і дослідно-конструкторські розробки, миротворчу діяльність та деякі інші. Прямі оборонні витрати розподіляються на поточні та капітальні.

До поточних прямих оборонних витрат входять витрати, пов'язані, в основному, з підтримкою бойової могутності збройних сил на досягнутому рівні (грошове утримання військовослужбовців та заробітна плата цивільного персоналу, витрати на медичне обслуговування, транспортування та інші види забезпечення діяльності особового складу, витрати, пов'язані з експлуатацією та ремонтом військової техніки).

До капітальних прямих поточних оборонних витрат належать капітальні витрати, які відображають процес матеріально-технічного переоснащення збройних сил та розвиток оборонної інфраструктури (закупівля озброєння та військової техніки, військове будівництво тощо).

Побічні (їх ще називають «непрямими») оборонні витрати – це витрати, пов'язані з утриманням збройних сил, ліквідацією наслідків війн (відсотки на погашення державного боргу, пенсії та допомога ветеранам війни, інвалідам, сім'ям загиблих і т.д.).

Приховані оборонні витрати за своїм характером та значимістю належать до оборонних витрат, але проходять по кошторисах цивільних міністерств і

відомств: міністерств фінансів, торгового флоту, освіти, охорони здоров'я та інших.

Відповідно до статті 2 Закону України «Про оборону України» [14] фінансування потреб національної оборони здійснюється виключно за рахунок Державного бюджету України в обсягах, розмір яких визначається щорічно Законом України «Про Державний бюджет України», які забезпечують належне виконання завдань оборони, але не менше трьох відсотків від запланованого обсягу ВВП. Аналіз здійснення цих видатків буде здійснено нижче.

Боездатність Збройних Сил України, моральний дух особового складу та його соціальний захист значною мірою залежать від реалізації механізму фінансового забезпечення армії. Тому необхідно визначити основні критерії та напрями механізму фінансового забезпечення. Слід враховувати, що фінансовий механізм за ринкових умов потребує чіткої взаємодії всіх його складових. Серед них немає таких, якими можна було б знехтувати чи застосовувати без взаємозв'язку з іншими складовими. Разом з тим, деякі складові цього механізму можна вважати вихідними. Це, зокрема, фінансове планування та фінансовий контроль за витрачанням коштів на утримання військ. Проте механізм фінансового забезпечення оборони має й інші аспекти свого здійснення. Для того щоб профінансувати відповідні програми, необхідно відпрацювати й законодавчо визначити напрями мобілізації ресурсів. Таким чином, фінансовий механізм в цілому – це принципова схема практичного використання військових фінансів в економіці зброй-

них сил, їх впливу на військово-економічні відносини.

Останнім часом урядом України проведено низку заходів, спрямованих на реалізацію механізму фінансового забезпечення Державної програми щодо реформування Збройних Сил, в тому числі приведення фінансування армії

у відповідність до економічних можливостей країни. Поступово взято курс на виконання Державної програми розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки, якою заплановано суттєво збільшити обсяги асигнувань на оборону. Прогнозні витрати наводяться нижче у табл. 1

Таблиця 1

Прогнозні показники фінансування Збройних Сил України на 2009-2011 роки, тис. грн*

Напрямки видатків	2009 рік	2010 рік	2011 рік	Усього
Утримання	7 872 541,8	8 227 763,0	8 873 344,7	24 973 649,5
Підготовка	1 647 211,5	1 944 900,4	2 256 476,2	5 848 588,1
ОВТ, інфраструктура	2 865 785,6	3 283 805,7	3 692 971,5	9 842 562,8
Реформування і розвиток	659 218,3	683 836,1	546 178,2	1 889 232,6
Усього	13 044 757,2	14 140 305,2	15 368 970,6	42 554 033,0

Розподіл оборонного бюджету у відносному значенні із врахуванням вищевка-

заних прогнозних показників можна відобразити наступним чином (рис. 3).

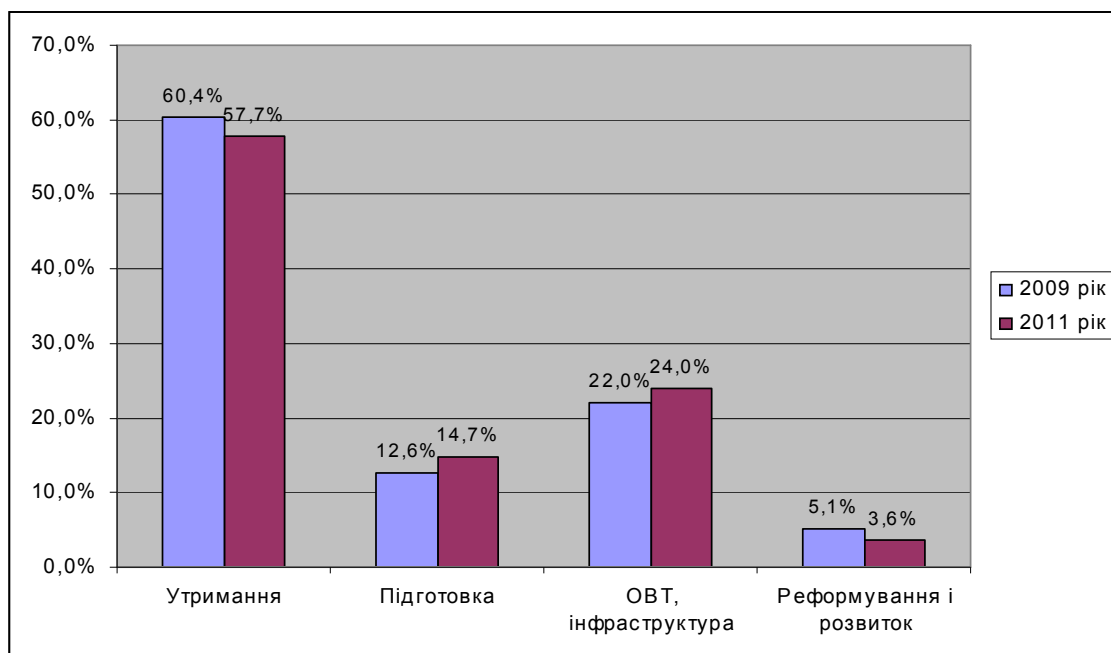


Рис. 3. Орієнтовні показники розподілу оборонних асигнувань у 2009 та 2011 рр.

Усього за 2009–2011 рр. передбачається витратити понад 42,554 млрд грн, у тому числі:

- на утримання Збройних Сил – близько 24973,6 млн грн (58,7%);
- на підготовку Збройних Сил – близько 5848,6 млн грн (13,7%);
- на розвиток ОВТ та інфраструктури – близько 9842,6 млн грн (23,1%);

- на реформування і розвиток ЗС – близько 1889,2 млн грн (4,4%).

Як бачимо, за структурою видатків наша держава поступово намагається наблизитись до стандартів розподілу оборонних коштів розвинутих країн. Орієнтовні показники фінансування видів військ Збройних Сил України на 2009-2011 рр. наведено у табл. 2

* за даними Державної програми розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки

**Орієнтовні показники фінансування видів військ Збройних Сил України
на 2009-2011 рр., тис. грн***

Види військ Збройних Сил України	2009 рік	2010 рік	2011 рік	Усього
Сухопутні війська	4 407 631,8	4 791 170,9	5 179 383	14 378 185,7
Повітряні Сили	3 469 727,4	3 826 570,1	4 155 990,1	11 452 287,6
Військово-Морські Сили	1 537 058	1 662 858,6	1 792 364	4 992 280,6
Частини безпосереднього підпорядкування	3 630 340	3 859 714,5	4 240 833,5	1 173 0888
Разом:	13 044 757,2	14 140 314,1	15 368 570,6	42 553 641,9

Використовуючи наведені дані, ми графічно у відсотковому значенні відобразили прогнозний розподіл ви-

датків за видами військ Збройних Сил України на період до 2011 року (рис. 4).

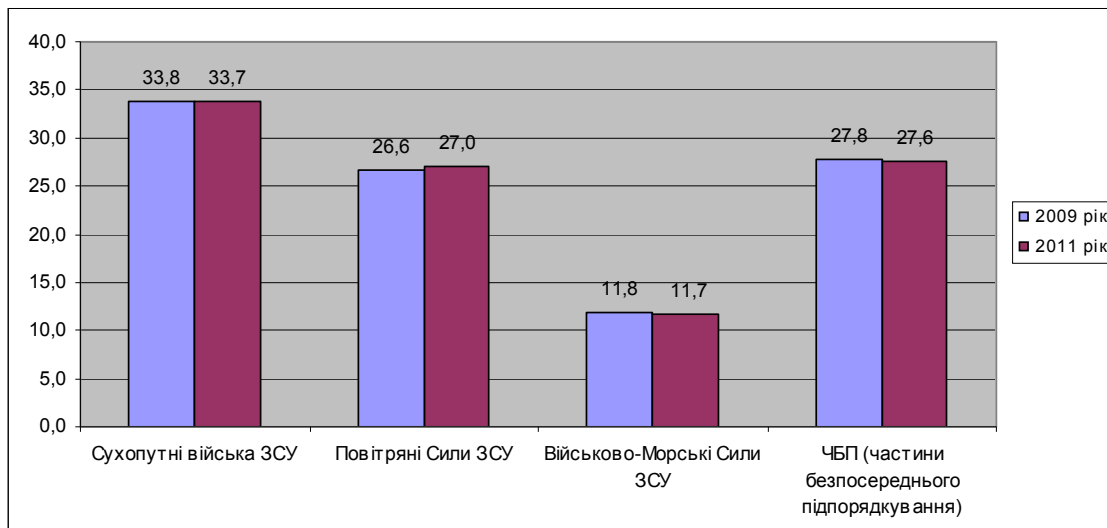


Рис. 4. Прогнозний розподіл витрат за видами Збройних Сил України на 2009–2011 рр., %

Аналізуючи відношення обсягу ВВП до оборонних витрат України за останні десять років, можемо стверджувати, що вимоги Закону України «Про Збройні Сили» [15] не виконувалися жодного року. В середньому цей показник становив 1,5-1,55%, тобто менше ніж у два рази від суми, визначеної Законом (3% від ВВП). Унаслідок таких небезпечних розмірів набуває занепад військово-економічного потенціалу збройних сил. Через відсутність коштів війська практично не одержують нових зразків бойової техніки і озброєння, хоча більша частина існуючих їх видів вже вичерпала свій ресурс, що в найближчі 3–5 років може призвести взагалі до значного зниження Збройними Силами України їх бое-

здатності. Як вважають відомі військові фахівці, оборонний комплекс відповідає вимогам лише на 30%, а на 70% вимагає модернізації та вдосконалення відповідно до вимог науково-технічного прогресу і світових стандартів.

Через недостатнє фінансування військ вкрай незадовільним є рівень грошового забезпечення військовослужбовців, особливо тих, котрі проходять службу за контрактом, що дискредитує контрактну систему комплектування збройних сил, яка визначена у Державній програмі, прийнятій ще у 2002 році. Прогнозні показники витрат на грошове забезпечення військовослужбовців і заробітної плати працівників до 2015 року наведені у табл. 3.

* за даними Державної програми розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки

**Прогнозні показники витрат на грошове забезпечення
(заробітну плату) особового складу Збройних Сил України до 2015 року***

Найменування витрат	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Витрати на грошове забезпечення (заробітну плату) особового складу	5729	6548	6864,9	7208,1	7568,6	8325,4	9261,0
Витрати на грошове забезпечення військово-службовців, усього.	4226,6	5089,4	5401,1	5748,1	6129,2	6857	7766,4
у тому числі:							
Офіцери	2226	2403,1	2401,1	2372,3	2344,3	2383,7	2417,7
Прапорщики	220	-	-	-	-	-	-
Військовослужбовці контрактної служби	1780,9	2265,5	2599,2	2991,0	3457,4	4190,5	5127,6
Курсанти вищих військових навчальних закладів	17,1	226,5	225,0	221,7	216,4	218,7	221,0
Військовослужбовці строкової служби	182,6	194,3	175,8	148,7	111,1	64,2	
Працівники Збройних Сил	1302,4	1458,6	1463,8	1460,0	1439,4	1468,4	1494,6

Проблема недосконалості структури грошового забезпечення виникла через поступове впровадження додаткових щомісячних видів грошового забезпечення військовослужбовців замість збільшення окладів за посадою, військовим званням та надбавки за вислугу років. Встановлені 100-відсоткова надбавка та надбавка за безперервну військову службу, а також щомісячна додаткова винагорода перетворили грошове забезпечення військовослужбовця на нагромадження щомісячних додаткових виплат. У структурі місячного грошового забезпечення кожного військовослужбовця близько 70 відсотків припадає на різного роду доплати, чим втрачається їх стимулююча роль. А після підвищення зарплати державним службовцям взагалі склалася ситуація, коли заробітна плата цивільного державного службовця перевищила грошове забезпечення офіцера, який служить на аналогічній посаді.

Вимагаючи привести стан Збройних Сил України у відповідність до

економічних можливостей держави, з одного боку, та приховуючи цей реальний стан – з іншого, органи законодавчої та виконавчої влади не мають методики визначення реальних економічних перспектив держави і їх впливу на обороноздатність. Протягом років самостійного розвитку України не відбулося очікуваного покращення фінансово-економічного стану армії, матеріально-технічна база української армії переживає найтяжчі часи свого існування. Чинниками, які діяли під час так званого реформування, було складне матеріально-технічне становище, пов'язане, насамперед, не тільки із браком коштів, але і з відсутністю науково обґрунтованих та реальних програм його забезпечення.

Потрібно нагадати, що у момент розпаду Радянського Союзу на території України був розміщений величезний військово-промисловий комплекс, який нараховував 1840 підприємств, де були зайняті 2,7 млн чоловік. Таким чином, Україна ус-

* За розрахунками Департаменту фінансів Міністерства оборони України

падкувала приблизно 30% ВПК колишнього СРСР і близько 20% його наукових центрів. Це був один з десяти найпотужніших ВПК світу, яким було створено такі зразки техніки й озброєння, які й до сьогодні ще не перевершені. Україна отримала унікальний військово-економічний потенціал, яким треба було правильно розпорядитись, а, на жаль, цього не сталося. Зазначений ВПК міг би здійснити позитивний вплив не лише на обороноздатність держави, але й на її економічний розвиток через створення взаємовідносин Міністерства оборони з іншими міністерствами та відомствами. Треба також зазначити, що разом зі збитками від руйнування ВПК великої шкоди обороноздатності завдала непродумана його конверсія. Було розроблено та впроваджено ряд цивільних програм і програм з організації та виробництва товарів народного споживання. Але їх безсистемність і безперспективність, суттєве скорочення кваліфікованих спеціалістів, підприємств і конструкторських бюро, невідповідність цивільного сектору економіки до прийняття і ефективного використання трудових ресурсів призвели до зниження ефективності застосування високотехнологічних комплексів, до знищення й розбазарювання унікальних об'єктів оборонної інфраструктури, втрати ринків продукції оборонної сфери [16]. Також одним із чинників, який завдав оборонній сфері найбільшої шкоди, є відсутність необхідних знань управлінського апарату і владних структур, через що Збройні Сили в той час були залишені майже на самовиживання.

При виникненні питання про необхідність зменшення видатків з державного бюджету стало традицією його вирішення за рахунок видатків на оборону. Встановлення обмежених обсягів видатків на оборону не дає можливості збільшити фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, закупівлі озброєнь та військової техніки, тилового забезпечення армії, як це передбачено Державною програмою реформування

армії і положеннями Концепції моделі Збройних Сил України зразка 2010 року. Сьогодні для оновлення і закупівлі нового ОВТ мінімальна потреба становить приблизно \$1,7 млрд. З метою подальшого підтримання на належному рівні бойового стану потрібно витратити на закупівлю, утримання, експлуатацію та модернізацію озброєнь та військової техніки \$2-3 млрд щорічно [16]. Недостатність бюджетних асигнувань у наступні роки призведе до значного погіршення стану збройних сил через постійне підвищення цін на паливо, продукти харчування, комунальні послуги тощо. Виходячи з цього, слід докорінно покращити якість впливу складових механізму фінансового забезпечення, насамперед на оборонне планування.

За підсумками 2009 року Збройні Сили України в цілому готові до виконання завдань за призначенням. Незважаючи на те, що минулий рік був оголошений Роком Сухопутних військ, унаслідок хронічного недофінансування істотного підвищення бойової і мобілізаційної готовності з'єднань та військових частин Сухопутних військ, так само як й інших видів збройних сил, досягнуто не було. Водночас, вдалося зберегти оперативні можливості військ, цілісність системи протиповітряної оборони держави.

Прогноз видатків на оборону має на меті продовження військової реформи, яка передбачає здійснення комплексу організаційних, військово-технічних, економічних, соціальних та інших заходів, спрямованих на якісні та кількісні перетворення в Збройних Силах України, поетапне переведення їх на професійну основу. Відповідно до плану Уряду, прогнозується прогресивна динаміка макроекономічних показників до 2015 р., у тому числі подальше зростання національного валового внутрішнього продукту. Прогнозна сума видатків на оборону зростає в середньому на 13% щорічно і, відповідно, становить у середньому 2,3% від ВВП (табл. 4).

**Динаміка прогнозних видатків зведеного бюджету на оборону
на період 2009-2015 рр.***

Показники	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Сума видатків на оборону, млн грн	14788,5	16499,3	18129,7	19976,6	22212,3	24790,1	27612
Відсоток до ВВП, %	2,33	2,34	2,33	2,34	2,36	2,38	2,4

Досягнення якісних змін, перехід від принципу споживання до принципу відтворення в збройних силах потребує комплексного підходу та залучення значних фінансових ресурсів. Протягом усього планового періоду значні кошти також будуть спрямовані на професіоналізацію Збройних Сил України).

Поточний, 2010 рік, оголошений Роком розвитку системи управління та відновлення процесу нарощування боєздатності Збройних Сил України, відповідно пріоритетами розвитку повинні стати:

- оптимізація системи управління Збройних сил та матеріально-технічного забезпечення, перехід системи зв'язку збройних сил на цифрову основу, створення єдиної автоматизованої системи управління військами;

- збереження готовності визначених військових частин та підрозділів Об'єднаних сил швидкого реагування до виконання завдань за призначенням, забезпечення здатності чергових сил протиповітряної оборони до прикриття важливих об'єктів, нарощування боєздатності Сил спеціальних операцій та відновлення бойових можливостей високотехнологічних Збройних сил ? Повітряних сил та Воєнно-Морських сил;

- завершення оборонного огляду в Україні та удосконалення стратегічного планування застосування Збройних сил;

- подальше вдосконалення системи комплектування, створення належних умов для переведення Збройних сил на комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом, впровадження служби у військовому резерві Збройних сил;

- утилізація надлишкових озброєння і військової техніки, боеприпасів та компонентів ракетного палива з арсеналів, баз, складів, які розформовуються у 2010 – 2011 роках;

- безумовне виконання міжнародних зобов'язань України у військовій сфері,

поглиблення кооперації зі всіма нашими партнерами та сусідами.

Переважно військові фінанси формуються за рахунок загального фонду державного бюджету. Крім цього, можна визначити надходження фінансів з джерел спеціального фонду державного бюджету. А саме коштів, зароблених у процесі виробничої діяльності військових виробничих підприємств (військових ремонтних підприємств, будівельно-монтажних організацій, військових сільськогосподарських підприємств), господарської діяльності військ, реалізації надлишкового озброєння військової техніки та майна тощо. Надходження коштів до спеціального фонду здійснюється відповідно до Законів України «Про господарську діяльність у Збройних Силах України» [17] та «Про оренду державного та комунального майна» [18].

Законом України «Про Державний бюджет України на 2010 рік» [19] Міністерству оборони України затверджено видатків на суму 13,4 млрд грн, а саме за загальним фондом – 8,8 млрд грн, спеціальним фондом – 4,6 млрд грн.

Структура спеціального фонду Міністерства оборони України за джерелами доходів (за даними Департаменту фінансів Міністерства оборони України) у 2010 році наведена на рис.5.

Структура бюджетних військових фінансів за видатками в укрупненому вигляді відображаються в Державному бюджеті України. Починаючи з 2002 року відповідно до статті 10 Бюджетного кодексу України фінансування Міністерства оборони України здійснюється за програмно-цільовим принципом. Так Законом України «Про Державний бюджет України на 2010 рік» [19] Міністерству оборони України передбачені видатки за 19 бюджетними програмами. Структуру видатків на оборону України у 2010 році показано в табл. 5.

* За розрахунками Департаменту фінансів Міністерства оборони України.

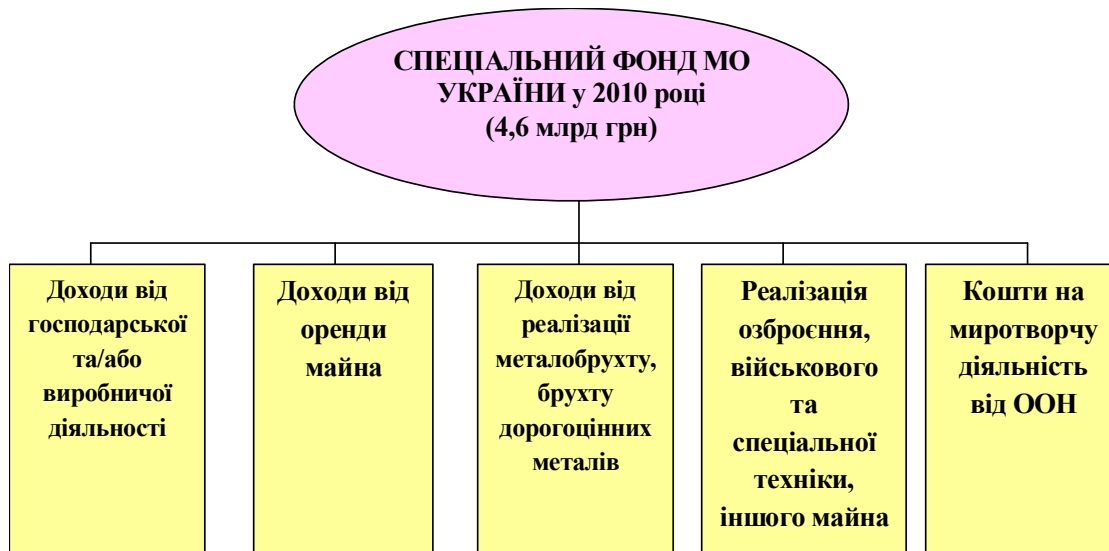


Рис.5. Структура спеціального фонду Міністерства оборони України у 2010 році.

У порівнянні з минулими роками бачимо суттєве зменшення кількості цільових програм, так, наприклад, у 2004 році їх було 28.

В умовах коли держава, як з об'єктивних, так і суб'єктивних причин не може забезпечити навіть мінімальну потребу Збройних Сил України, актуально стоїть питання ефективно і результативно використовувати ту суму коштів, яку на сьогодні держава спроможна виділити на забезпечення обороноздатності.

Національна оборона держави – це одна з основних функцій, що має виконуватися державою постійно. Світовий досвід свідчить, що сфера оборони є не лише споживачем національного продукту, але і його творцем. Адже виконання замовлень для потреб оборони – це інвестиції в такі галузі економіки, як машинобудування, радіоелектроніка, легка промисловість, наукові дослідження тощо.

Важливим питанням для України, а також перед суспільством різних країн світу знову і знову постає питання про те, скільки коштів слід витратити на забезпечення оборони. І вирішуючи його, слід пам'ятати, що оборонні витрати забезпечують умови для розвитку і процвітання держави; сприяють розвитку вітчизняних науково-дослідницьких робіт, збереженню високого промислового потенціалу; забезпечують підготовку висококваліфікованих фахівців різноманітної спеціалізації, створюють нові робочі місця.

Отже, сьогодні як ніколи зросла актуальність проблеми фінансового забезпечення потреб Збройних Сил України, адже вони є одним з найважливіших національних пріоритетів, гарантом державної незалежності України, умовою її прогресивного, мирного економічного розвитку й, відповідно, зростання добробуту громадян.

Недостатній рівень фінансування армії в період її реформування в умовах ринкової економіки України поставили питання щодо необхідності якісних змін у підходах до планування, витрачання та обліку фінансових ресурсів, до пошуку внутрішніх джерел фінансування військ. Забезпечення ефективного використання оборонних коштів в умовах сучасної економіки країни залежить від професійності, здатності працювати в нових економічних умовах та вимагає вмілої діяльності органів управління і особового складу Збройних Сил України.

Слід зауважити, що оборонний бюджет не можна розробляти без стратегічного планування, без розуміння суті воєнної стратегії. При ухваленні рішень, що впливають на обороноздатність армії, треба вимагати оцінки ефективності розподілу та використання ресурсів, а також відповідної інформації щодо цілей і завдань, що дозволить своєчасно вживати заходів, спрямованих на досягнення кінцевої мети і недопущення негативних наслідків.

Структура видатків Міністерства оборони України у 2010 році*

№ п/п	Найменування бюджетних програм	Код програмної класифікації видатків (КПКВ)	Передбачено у 2010 році (тис. грн.)	Відсоток у загально-уобсязі видатків
1	2	3	4	5
1.	Керівництво та військове управління Збройними Силами України	2101010	194953,0	1,4
2.	Утримання особового складу Збройних Сил України	2101020	7520513,3	55,8
3.	Забезпечення Збройних Сил України зв'язком, створення та розвиток командних пунктів та автоматизованих систем управління	2101070	604781,1	4,5
4.	Медичне лікування, реабілітація та санаторне забезпечення особового складу Збройних Сил	2101080	753951,5	5,6
5.	Підготовка громадян на посади осіб офіцерського складу, підвищення кваліфікації, та перепідготовка офіцерських кадрів та державних службовців, початкова військова підготовка молоді	2101100	598754,0	4,4
6.	Проведення мобілізаційної роботи і призову до Збройних Сил України та інших військових формувань.	2101110	6642,0	0,1
7.	Реформування та розвиток Збройних сил України	2101140	878757,0	6,5
8.	Закупівля і модернізація озброєння та військової техніки для Збройних Сил України	2101150	665493,2	4,9
9.	Прикладні дослідження у сфері військової оборони держави	2101160	133435,1	1,0
10.	Відновлення боєздатності, утримання, експлуатація, ремонт озброєння та військової техніки	2101170	614413,6	4,6
11.	Будівництво і капітальний ремонт військових об'єктів	2101180	38283,4	0,3
12.	Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Збройних Сил	2101190	821537,4	6,1
13.	Забезпечення живучості та вибухопожежобезпеки арсеналів, баз і складів озброєння, ракет і боєприпасів Збройних Сил України	2101200	88812,6	0,6
14.	Утилізація звичайних видів боєприпасів та рідинних компонентів ракетного палива	2101210	196319,9	1,4
15.	Забезпечення участі у міжнародних миротворчих операціях	2101230	298915,3	2,2
16.	Забезпечення виконання міжнародних угод у військовій сфері	2101240	11460,4	0,1
17.	Відшкодування Фонду соціального страхування на випадок безробіття додаткових витрат, пов'язаних з виплатою військовослужбовцям, звільненим у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, допомоги по безробіттю та матеріальної допомоги у період професійної підготовки	2101330	60,0	0,0
18.	Захист важливих державних об'єктів	2101340	43690,0	0,3
19.	Соціальна та професійна адаптація військовослужбовців, що звільняються в запас або відставку	2101350	160,4	0,0
	Разом за Міністерство оборони України	210000	13470933,2	100,0

* За даними Закону України «Про Державний бюджет України на 2010 рік» [19].

ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальні проблеми реалізації політики національної безпеки України в оборонній сфері: Науково-технічний збірник. – Вип. 27 / За заг. ред. В.П.Горбуліна. – К.: ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2006. – 192 с.
2. Горбулін В.П., Зубарев В.В., Скурський П.П. Формування та реалізація державної політики в галузі наукової та науково-технічної діяльності в забезпеченні національної безпеки і оборони / Стратегічна панорама. – 2008. – № 2. С. 75-84.
3. Демидов Б.А., Величко А.Ф., Волощук И.В. Системно-концептуальные основы деятельности в военно-технической области. – В 2-х кн. – Кн. 1: Концептуальные основы и элементы национальной безопасности / Под ред. Б.А. Демидова. – К.: Технологический парк, 2004. – 736 с.
4. Демидов Б.А., Величко А.Ф., Волощук И.В. Системно-концептуальные основы деятельности в военно-технической области. – В 2-х кн. – Кн. 2: Организационно-методические основы деятельности в военно-технической области / Под ред. Б.А. Демидова. – К.: Технологический парк, 2006. – 1152 с.
5. Медведев Ю.Б. Фінансове забезпечення Збройних сил // Фінанси України. - 2005. - № 7. - С.132-135.
6. Медведев Ю.Б. Фінансове забезпечення Збройних сил України в умовах їх реформування // Фінанси України. - 2006. - № 1. - С.58-65.
7. Мунтіян В.І. Оборонний бюджет і адекватне фінансування / Рада національної безпеки і оборони України. Національний інститут стратегічних досліджень. - К.: Просвіта, 2007. – С. 118-120.
8. Мунтіян В.І. Оборонний бюджет: світовий досвід та можливі шляхи реформування в Україні. / Рада національної безпеки і оборони України. Національний інститут стратегічних досліджень. - К.: Просвіта, 1996.
9. Мунтіян В.І. Стан фінансового забезпечення Збройних Сил України / Національна безпека і оборона. - 2002. - № 5. - С.46-47.
10. Павленко А.М. Економічні чинники впливу на реформування Збройних Сил / Рада національної безпеки і оборони України. Національний інститут стратегічних досліджень. - К.: Просвіта, 2008. – С. 121-126.
11. Семеніхін І.М., Медведев Ю.Б., Ващенко І.В. Фінансове забезпечення збройних сил в умовах ринкової економіки України. - К.: Видавничий дім Д.Бураго, 2006. - 231 с.
12. Семеніхін І. М. Фінансове забезпечення Збройних сил // Фінанси України. - 2004. - № 6. - С.67-73.
13. Базилевич В.Д., Баластрик Л.О. Державні фінанси: Навчальний посібник / За заг. ред. Базилевича В.Д. - 2-е вид., допов. і перероб. - К.: Атіка, 2004. – 367 с.
14. Закон України «Про оборону України» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1992, № 9, ст. 106.
15. Закон України «Про Збройні Сили України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 9, ст. 108.
16. Смирнов В.А., Киселев А.В., Наконечный В.С. и др. Совершенствование системы управления военно-технической политикой Украины // Артиллерийское и стрелковое вооружение. – 2007. – Спецвыпуск. – С.12-18.
17. Закон України «Про господарську діяльність у Збройних Силах України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 48, ст. 408.
18. Закон України «Про оренду державного та комунального майна» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 30, ст. 416.
19. Закон України «Про Державний бюджет України на 2010 рік» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 22-23, № 24-25, ст. 263.
20. Біла книга 2009.Збройні сили України // Військо України. – 2010. - №2. (116) – 96 с.

РІПСУ